

TAMÁSI ÁRON

(1897—1965)

halála alkalmával kellene életéről s írói nagyságáról írnom, de napok óta úgy érzem: igen-igen nehéz. Az ő koporsója mellett vigyázni kell a kimondott, leírt szóra: a szépség és az igazság mértéke egyaránt. Elmondhatom-e vajon e kurta helyen, ki volt ő, s milyen nagy volt embernek is, írónak is, székelynek is, forradalmárnak is? Mert rájövünk egyszer, hogy ez utóbbinak is nagy volt ő maga író és emberi, humanista módján. De milyen illetlenül kopognának koporsója deszkáin az utána dobált szapora szögöröngyök! Ő, aki úgy tudott tündérkedni a mi édes nyelvünkön (hittemmel mondom: ha lennének angyalok s tudnának magyarul, úgy beszélnének, mint ő), megborzongana tán holtában is mindenféle közhelyek hallatán. S nem is csak az ettől való félelem fogja vissza szavaimat, hanem más. Valami érthető emberi helyzet. Egyszerű és érthető ez az állapot, mert ősi. Ezt az állapotot csak egy olyan egyszerű emberi történettel merném ábrázolni, amely inkább Tamási Áron tudna tehetsége szerinti csodás mozdulattal a tündérkedő realizmus fénylő egeibe felemelni, aholis elnyerheti a történet az igazság örökké ragyogó, megérdemelt jegyeit. S tán meg is írta volna, ha járt volna a történet színhelyén, azon a hajdúsági tájon, ahonnan sokan hoztak magunkkal az írói hit útravaló hímporait, mint ahogy ő is felszippantotta a hitnek és küldetésnek porait a Hargita alján, a Nyikó patak partján, Farkaslakán, ahonnan Ábel is elindult a rengetegbe, majd meg a nagyvilágba.

A történet szegényes és indulása mindennapi: a már említett hajdúsági tájon meghalt egy idős parasztember. S minthogy egész életében mind a maga családjáért, mind pedig vele egysorsú paraszttársaiért sokat dolgozott, küzdött, reménykedett és fáradozott, a kicsiny közösség, amelyhez tartozott, temetését illően akarta megrendezni. S ahogy mi, írók, Tamási Áront, úgy az említett parasztlak a maguk halottjaként akarták elbúcsúztatni dolgos, rendes, megbecsült társukat. A halálestet már a mi világunkban történt, bár még az elején, s akkor még bizony eléggé szegény volt az említett kicsiny közösség. Még ünnepi zászlójuk sem volt, pedig az idő tájt már zászló nélkül, s nevezetesen piros zászló nélkül nem mehettek végbe ünnepélyes dolgok. Vettek tehát erre az alkalomra egy szerény zászlót is — majd még sokszor vették hasznát — nyolc forint hetven fillérbe került a zászló, nyelestül.

A búcsúztatásra kijelölt szónok — éppoly egyszerű, de a maga embersége szerint éppúgy megbecsült parasztember, mint a búcsúztatandó — a zászló nyelét megragadva, a koporsó fejéhez állt, s megkezdte beszédét ekképpen: „Tisztelt gyászoló gyülekezet!” Ekkor a koporsóra pillantott — megállt a beszédben. Hangja láthatóan elfulladt. Ami szépet, dicsőt mondani akart, azt mind elfeledte, de a tetem fölött annyi minden más egyszerű és lényeges dolog eszébe jutott, hogy szinte szépet és dicsőt nem tudott többé kimondani. Csak lényegeset. Az imént említett, egyszerű emberi állapot kerítette hatalmába. Mondta ő, mondta, csak azt nem, amit jólőre eltervezett. A koporsóra szögezve tekintetét, megbicsakló hangon, s tétova szüneteket tartva, mindegyre ezt hajtogatta: „Meghalt ez a mi szeretett társunk... Meghalt ez a jó dolgos ember... Jó kis dolgos, szekeres ember vót... Jó két lova, szekere vót... Meghalt ez a jó dolgos, szekeres ember... Jó dolgos, szekeres ember volt... Két jó lova... meg a szekere...” S aztán, menekvésképpen, magasra emelte a zászlót, rátekintett. A zászló piros színét a könnyeitől nem látta jól, de magasra tartotta, s a zászlót látva, újabb kimondható realitás jutott az eszébe: „Itt van ez a zászló... Szép piros zászló... Nyolc hetven volt nyelestül... Nyugodjék a halott a maga békéjében...”

Igy vagyok én is. Mit tudjak mondani róla, szépet és dicsőt? Itt hever előttem az íróasztalon a családi gyászjelentés, a felesége írta alá meg négy testvére. Innen olvasom, hogy ne a magam, netán összezavarodó, együgyű szavaimmal közöljem azt, ami mégis csak a lényeg: „... Tamási Áron testben megtörve, de eszméiben és igéiben megerősödvé, utolsó napjáig dolgozva, élete 69-ik évében. 1966. május 26-án meghalt.” S innen mondom tovább azt is, hogy végakarata szerint szülőfalujában, Farkaslakán helyezik örök nyugalomra. S továbbá innen olvasom az első Ábel-könyv utolsó sorából vett idézetet is: „Megfogadtam, hogy a szegények és elnyomottak zászlaját fogom örökkén hordozni, bármerre vezéreljen is az utam.”

A zászlót, ha gondolatban is, meghajtom előtte, s utánamondom: nyugodjék a halott szülőföldjében, a maga békéjében.

MOCSÁR GÁBOR